A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (nyolcadik tanács)

2011. március 24.*

A T-377/06. sz. ügyben,

a **Comap SA** (székhelye: Párizs [Franciaország], képviselik kezdetben: A. Wachsmann és C. Pommiès, később: A. Wachsmann és D. Nourissier, és végül: A. Wachsmann és S. de Guigné ügyvédek)

felperesnek

az **Európai Bizottság** (képviselik: A. Nijenhuis és Bottka V., meghatalmazotti minőségben, segítőjük: N. Coutrelis ügyvéd)

alperes ellen

az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke értelmében megindított eljárás[ban] (COMP/F-1/38.121 – „szerelvények”-ügy) 2006. szeptember 20-án

* Az eljárás nyelve: francia.

hozott C (2006) 4180 bizottsági határozat részleges megsemmisítése iránti kérelem, valamint a felperesre az említett határozatban kiszabott bírság összegének csökkentése iránti kérelem tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (nyolcadik tanács),

tagjai: M. E. Martins Ribeiro elnök, N. Wahl (előadó) és A. Dittrich bírák,

hivatalvezető: T. Weiler tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. február 4-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita előzményei és a megtámadott határozat

1 Az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke értelmében megindított eljárás[ban] (COMP/F-1/38.121 – „szerelvények”-ügy) 2006. szeptember 20-án hozott C (2006) 4180 határozatban (összefoglaló: HL 2007. L 283., 63. o., a továbbiakban:

megtámadott határozat) az Európai Közösségek Bizottsága megállapította, hogy több vállalkozás megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését és az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló megállapodás 53. cikkét azzal, hogy az 1988. december 31. és 2004. április 1-je közötti különböző időszakokban részt vettek a közösségi versenyszabályok egységes, összetett és folyamatos megsértésében, amely a rézből és rézötvözetből készült szerelvényeknek az EGT területét lefedő piacán versenyellenes megállapodások és összehangolt magatartások összességében nyilvánult meg. A jogsértés az árak rögzítésében, az árakra, engedményekre és visszatérítésekre vonatkozó listákban és az áremelések alkalmazási mechanizmusaiban való megállapodásban, a nemzeti piacok és az ügyfelek felosztásában és egyéb kereskedelmi információk cseréjében, valamint rendszeres találkozókon való részvételben és egyéb, a jogsértés megkönnyítését célzó kapcsolatok fenntartásában állt.

2 A felperes, a Comap SA rézszerelvénygyártó és a Legris Industries SA holdingtársaság, amely a tényállás időpontjában az anyavállalata volt, a megtámadott határozat címzettjei között szerepel.

3 A Mueller Industries Inc., egy másik rézszerelvénygyártó, 2001. január 9-én tájékoztatta a Bizottságot a szerelvények ágazatában és más, a rézcsövek piacával összefüggő iparágakban fennálló kartellről, és arról, hogy a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 1996. C 207., 4. o., a továbbiakban: 1996. évi engedékenységi közlemény) alapján együtt kíván működni (a megtámadott határozat (114) preambulumbekezdése).

4 A Bizottság 2001. március 22-én és 23-án a rézből készült csövekkel és szerelvényekkel kapcsolatos vizsgálat keretében az [EK 81.] és az [EK 82.] cikk végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) 14. cikkének (3) bekezdése alapján több vállalkozás helyiségeiben be nem jelentett vizsgálatokat végzett (a megtámadott határozat (119) preambulumbekezdése).

5 Ezen első vizsgálatokat követően a Bizottság 2001 áprilisában a rézcsövekkel kapcsolatos vizsgálatát három külön eljárásra különítette el, azaz a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek"-ügyre, a COMP/F-1/38.121 – „szerelvények"-ügyre és a COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek"-ügyre vonatkozó eljárásra (a megtámadott határozat (120) preambulumbekezdése).

6 A Bizottság 2001. április 24-én és 25-én további be nem jelentett vizsgálatokat végzett a Delta plc, egy nemzetközi mérnöki cégcsoportot vezető társaság helyiségeiben, amely cégcsoport „Tervezés" elnevezésű részlege több szerelvénygyártót foglalt magában. E vizsgálatok kizárólag a szerelvényekre vonatkoztak (a megtámadott határozat (121) preambulumbekezdése).

7 A Bizottság 2002 februárjától/márciusától kezdve a 17. rendelet 11. cikke, majd az [EK] 81. és az [EK] 82. cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 18. cikke alapján több tájékoztatáskérést is intézett az érintett felekhez (a megtámadott határozat (122) preambulumbekezdése).

8 Az IMI plc 2003 szeptemberében kérte az 1996. évi engedékenységi közlemény kedvezményeiből való részesülést. E kérelmet követte a Delta cégcsoport (2004. márciusi) és az FRA.BO SpA (2004. júliusi) kérelme. Az utolsó engedékenység iránti kérelmet az Advanced Fluid Connections plc nyújtotta be 2005 májusában (a megtámadott határozat (115)–(118) preambulumbekezdése).

9 A Bizottság 2005. szeptember 22-én a COMP/F-1/38.121 – „szerelvények"-ügy keretében jogsértési eljárást indított, és kifogásközlést fogadott el, amelyet többek között a felperessel is közölt (a megtámadott határozat (123) és (124) preambulumbekezdése).

10 A Bizottság 2006. szeptember 20-án elfogadta a megtámadott határozatot.

11 A megtámadott határozat 1. cikkében a Bizottság megállapította, hogy a felperes 1991. január 31. és 2004. április 1-je között megsértette az EK 81. cikkben és az EGT-Megállapodás 53. cikkében foglalt rendelkezéseket.

12 A Bizottság e jogsértés miatt a megtámadott határozat 2. cikkének g) pontjában 46,8 millió euró összegű bírságot szabott ki a Legris Industriesra, amelynek megfizetésére 18,56 millió euróig egyetemlegesen kötelezte a felperest.

13 Az egyes vállalkozásokra kiszabott bírság összegének megállapítása érdekében a Bizottság a megtámadott határozatban a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az [ESZAK] 65. cikk (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o., a továbbiakban: 1998. évi iránymutatás) meghatározott módszert alkalmazta.

14 Először is a bírság kiindulási összegének a jogsértés súlya alapján való megállapítását illetően a Bizottság a jogsértést annak jellege és földrajzi kiterjedése miatt különösen súlyosnak minősítette (a megtámadott határozat (755) preambulumbekezdése).

15 Ezt követően a Bizottság, mivel úgy vélte, hogy az érintett vállalkozások között jelentős különbség van, azokat eltérő bánásmódban részesítette, és e célból az érintett piacon a piaci részesedéseik által meghatározott viszonylagos jelentőségükre támaszkodott. Ez alapján az érintett vállalkozásokat hat kategóriába sorolta (a megtámadott határozat (758) preambulumbekezdése).

16 A felperest a negyedik kategóriába sorolták, amely kategória vonatkozásában a bírság kiindulási összegét 14,25 millió euróban állapították meg (a megtámadott határozat (765) preambulumbekezdése).

17 A felperes jogsértésben való részvételének időtartama (tizenhárom év és két hónap) miatt a Bizottság ezt követően a bírság összegét 130%-kal növelte (a megtámadott határozat (775) preambulumbekezdése), aminek eredményeképpen a bírság alapösszegét 32,7 millió euróban állapította meg (a megtámadott határozat (777) preambulumbekezdése).

18 Ezt követően a jogsértésben való részvételnek a Bizottság vizsgálatait követően való folytatását olyan súlyosító körülménynek tekintették, amely a felperesre kiszabott bírság alapösszegének 60%-os növelését igazolta (a megtámadott határozat (785) preambulumbekezdése).

19 Az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése alapján kiszabott bírságokra vonatkozó 10%-os felső határt alkalmazva a Bizottság a felperesre kiszabott bírság összegét 18,56 millió euróra csökkentette.

Az eljárás és a felek kérelmei

20 A Törvényszék Hivatalához 2006. december 14-én benyújtott keresetlevelével a felperes előterjesztette a jelen keresetet.

21 Az előadó bíró jelentése alapján a Törvényszék (nyolcadik tanács) úgy határozott, hogy megnyitja a szóbeli szakaszt, és a Törvényszék eljárási szabályzatának 64. cikkében meghatározott pervezető intézkedések keretében felhívta a felperest és a Bizottságot arra, hogy bizonyos kérdésekre írásban válaszoljanak, amelyekre azok 2009. november 19-én, illetve 2009. november 26-án válaszoltak.

22 A Törvényszék a 2010. február 4-i tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előadásait és a Törvényszék által feltett kérdésekre adott válaszaikat.

23 A felperes azt kéri, hogy a Törvényszék:

– semmisítse meg a megtámadott határozatot annyiban, amennyiben a Bizottság a felperest az 1997 decembere és 2001 márciusa közötti időszaktól eltérő időszakok tekintetében elmarasztalta;

– a rá kiszabott bírság összegét csökkentve változtassa meg a megtámadott határozat 1. és 2. cikkét;

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

24 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

– a keresetet utasítsa el;

– a felperest kötelezze a költségek viselésére.

25 A felperes a tárgyaláson a Törvényszék által feltett kérdésre válaszolva úgy nyilatkozott, hogy az 1999-től 1997-ig terjedő időszak tekintetében nem vitatja a kartellben való részvételét.

A jogkérdésről

26 A felperes két kategóriába sorolható jogalapokat ad elő, azaz egyrészről a jogsértésben való részvételének időtartamára vonatkozó jogalapokat, másrészről pedig a bírság összegének kiszámítására vonatkozó jogalapokat.

A felperes jogsértésben való részvételének időtartamáról

A felek érvei

27 A felperes vitatja, hogy a Bizottság 2001 márciusában lefolytatott helyszíni vizsgálatait követő időszakban is részt vett a kartellben. Úgy érvel továbbá, hogy az állítólagos jogsértés az 1992 szeptemberétől 1994 decemberéig terjedő (azaz 27 hónapot kitevő) időszakban megszűnt, következésképpen az 1994 decemberét megelőző tények elévültek.

– A 2001 márciusát követő időszakról

28 A felperes, miután emlékeztet a bizonyítási teherre és a bizonyítékok megkövetelt szintjére vonatkozó ítélkezési gyakorlatra, úgy érvel, hogy a jogsértésnek az egyes versenytársaknál 2001 márciusában lefolytatott vizsgálatokat követő állítólagos folytatását illetően a Bizottság ellentmondott magának. E tekintetben a megtámadott határozat (590) preambulumbekezdésére hivatkozik, amelyben a Bizottság megerősítette, hogy 2001 márciusát követően (legalább 2003 júniusáig) a kartell „csökkent intenzitással és korlátozott kapcsolatokkal" működött, és a megtámadott határozat (600) preambulumbekezdésében azt állította, hogy 2004 áprilisáig „a résztvevőknek nem kellett az összehangolás új rendszerét vagy új formáját bevezetniük", miközben a megtámadott határozat a 2001 áprilisát követő időszakot illetően már nem hivatkozott a European Fittings Manufacturers Associationra (EFMA, európai szerelvénygyártók egyesülete), amely azon „alapot" jelentette, amely körül a Bizottság által kifogásolt versenyellenes magatartások szerveződtek.

29 A felperes szerint a kérdéses versenytársak között ezen időszakban létrejött összes kapcsolat kétoldalú volt, kivéve a Fédération française des négociants en appareils sanitaires, chauffage, climatisation et canalisations (FNAS, az egészségügyi, fűtő-, légkondicionáló és csatornaberendezéseket forgalmazó nagykereskedők francia szövetsége) logisztikai bizottságának ülésein létrejött kapcsolatokat, amely ülések teljes mértékben jogszerű és alkalomszerű események voltak, és olyan földrajzi területeket érintettek, amelyek nem voltak kapcsolatban a korábbi időszakra vonatkozó páneurópai megállapodások által érintett területtel. Ugyanígy e kapcsolatok révén a korábbi időszakban nem érintett egyének léptek színre, és mindenekelőtt létezésüket csupán az FRA.BO által szolgáltatott állítólagos bizonyítékokra, valamint az FNAS által szervezett és elnökölt találkozók hivatalos beszámolóira alapozták.

30 A megtámadott határozatban ugyanis a Bizottság a tények három kategóriája, azaz az FRA.BO-val fenntartott kétoldalú kapcsolatok, az esseni (Németország) vásár epizódja és az FNAS logisztikai bizottságának ülései között tett különbséget, amelyek között a felperes szerint semmilyen folytonossági viszony nincs.

31 Az FRA.BO-val fenntartott kétoldalú kapcsolatokat illetően a felperes először is úgy érvel, hogy az FRA.BO engedékenység iránti kérelmében foglalt állítások nem megalapozottak. Ezen állítások pontatlanok, és nem nyertek megerősítést, és/vagy nem hitelesek a felperes által bemutatott, a kifogásközlésre adott válaszában és a 2006. február 20-i és március 15-i észrevételeiben benyújtott dokumentumokból kitűnő valós helyzethez képest.

32 Ezt követően a felperes először is előadja, hogy az említett kétoldalú kapcsolatok ipari és kereskedelmi jellegű megfontolásokból jogszerűek. E tekintetben az ilyen kapcsolatokat igazoló keresztszállításokra, valamint az ezekkel kapcsolatos, a 2001-től 2005-ig terjedő időszakra vonatkozó pontos számszerű információkra hivatkozik, amelyeket a kifogásközlésre adott válaszában is megemlített.

33 Másodszor egy esetleges ipari együttműködés tárgyában is fenntartottak kapcsolatokat az FRA.BO-val, mivel az FRA.BO értékesíteni kívánta a lyoni régióban (Franciaország) található Meteor üzeme rézszerelvény- és gázdobozfeleslegének egy részét, ami számos, mind telefonos, mind pedig közvetlen kapcsolatfelvételt eredményezett.

34 Harmadszor többször is felvettek kapcsolatot azzal összefüggésben is, hogy az FRA.BO új szerelvénytípust kívánt az európai piacra bevezetni, a „vegyes víz-gáz szerelvényt". Noha ezen új szerelvénytípust már jóváhagyták Olaszországban, az Európai Szabványügyi Bizottság (CEN) biztonsági okokból megtagadta a jóváhagyás „egész Európára" való kiterjesztésének engedélyezését. Ezen okból az FRA.BO felvette a kapcsolatot versenytársaival, hogy az említett szerelvénytípus érdekében megpróbáljanak közös aktát összeállítani, és hogy Brüsszelben (Belgium) lobbitevékenységet folytassanak. Azonkívül, hogy az FRA.BO fellépése nem járt sikerrel, kapcsolatfelvételeket eredményezett. A P. (FRA.BO) és Le. (a felperes alkalmazottja) között 2003. június 4-én és 5-én megvalósult kapcsolatfelvételeket e szemszögből kell értelmezni.

35 Végül az FRA.BO állításai, ahogyan azokat a Bizottság előadta, nem megalapozottak. E tekintetben a felperes először is vitatja az FRA.BO azon állítását, amely szerint a felperes az Le. és P. közötti 2004. február 5-i telefonbeszélgetés során előre figyelmeztette az FRA.BO-t arról, hogy Franciaországot és Spanyolországot, valamint görög leányvállalatát illetően 2004-re vonatkozóan az árak területén milyen döntéseket hozott. A felperes hangsúlyozza, hogy görög leányvállalata 2004. január 12-én jelentette be, hogy növeli árait, tehát e telefonbeszélgetés idején az már közismert volt. Franciaországban a rézszerelvények árai 2004-ben 14%-kal emelkedtek, nem pedig 8%-kal, ahogyan azt az FRA.BO állítja. Továbbá az FRA.BO állításával ellentétben, amely szerint a felperes közölte, hogy Spanyolországot illetően nem kíván áremeléseket bejelenteni, 2004-ben 2,5%-os emelést hajtott végre.

36 Másodszor a felperes úgy érvel, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (514) preambulumbekezdésében a terhére rótta az FRA.BO nyilatkozatainak leghomályosabb elemeit, amikor „ipari vásárok keretében és repülőtereken tartott találkozókról" tett említést. A felperes kifogásolja, hogy az FRA.BO semmilyen konkrét példával nem szolgál a versenyellenes információcserére. Az FRA.BO és a felperes képviselői közötti egyetlen találkozóra a Padovában (Olaszország) tartott vásáron 2003 áprilisában került sor, amely során az olasz piac helyzetét csak általánosan érintették. A felperes úgy véli, hogy egymást erősítő jellegük hiányában és rendkívül homályos jellegükre tekintettel az FRA.BO nyilatkozatait a Bizottság nem ismerheti el és nem használhatja fel vele szemben elfogadható bizonyítékként.

37 Az esseni vásárt illetően a felperes hangsúlyozza, hogy véletlen találkozók címén a Bizottság – annak érdekében, hogy bizonyítsa a jogsértés 2001. utáni folyamatosságát és földrajzi kiterjedését – azzal is érvel, hogy K. (a felperes alkalmazottja) és H. (IBP Ltd) az említett vásáron 2004. március 18-án felvette a kapcsolatot. A felperes előadja, hogy versenyellenes jelleggel nem bíró találkozóról volt szó, amely nem

kapcsolható a 2001 márciusát megelőző eseményekhez, és hogy a felperes e találkozó idején egyértelműen tudatában volt a versenyjogból eredő kötelezettségeinek.

38 A felperes emlékeztet arra, hogy az IBP nyilatkozata szerint K. arra kérte H.-t, hogy az IBP németországi árpolitikájának alakulását illetően adjon információkat. A felperes szerint a megbeszélés valójában a verseny általa való védelmének részét képezte, mivel ügyfeleitől azt hallotta, hogy az IBP a közeljövőben emeli árait. Hozzáteszi, hogy H. csak igen homályos választ adott K. kérdésére, anélkül hogy bármilyen információval szolgált volna az emelés százalékos arányáról vagy igen közeli bejelentésének időpontjáról. E tekintetben a felperes kifejti, hogy az IBP új árlistáját alig tíz nappal az említett beszélgetést követően tették közzé. Ezenkívül H. és K. között nem volt kétoldalú információcsere. Az IBP nyilatkozata nem szolgál semmilyen információval arra vonatkozóan, hogy K. bizonyos információkkal szolgált volna H. számára.

39 A felperes hangsúlyozza, hogy ezen, az esseni vásáron tartott találkozó olyan kétoldalú és alkalmi kapcsolatfelvételnek minősül, amely nem volt versenyellenes jellegű. Mivel az, hogy az összességében a versenyt biztosító összefüggésekben fennáll néhány kétoldalú kapcsolat, nem lehet elegendő a kartell folyamatosságának jogilag megkövetelt módon való bizonyításához, a Bizottságnak ki kellett volna hagynia az aktájából az esseni véletlen találkozót. A felperes szerint mindenesetre semmilyen ténykörülmény nem utal arra, hogy ő és az IBP össze kívánták volna hangolni piaci magatartásukat, sem pedig arra, hogy 2004 márciusában szándékegység állt volna fenn a tekintetben, hogy a német piacon meghatározott magatartást kívánnak tanúsítani. Sőt azonkívül, hogy a valamely vállalkozás által az engedékenység iránti kérelme keretében tett nyilatkozatok csak csekély bizonyító erővel rendelkező bizonyítéknak minősülnek, a felperes kiemeli, hogy semmilyen más, a Bizottság aktájában foglalt elem egyáltalán nem bizonyítja, hogy a német piacon 2004 márciusában megsértették a versenyszabályokat.

40 A felperes megjegyzi továbbá, hogy az IBP nyilatkozatában hivatkozott megbeszélés nincs közvetlen kapcsolatban a Bizottság által elmarasztalt kartellel. A felperes szerint

a Bizottság által 2001 márciusában lefolytatott helyszíni vizsgálatokat követően semmilyen versenyellenes információcserére nem került sor. Így mesterkélt megkísérelni „összefüggésbe [hozni] a [megtámadott] határozat lényegét és egy vásár folyosóján létrejött rövid találkozót". E találkozó egyébként semmilyen kapcsolatban nincs az EFMA-val és az árak szerkezetével Európában, és két olyan személy között jött létre, akikről nem állítják, hogy részt vettek a korábbi vitatott magatartásokban. Ezenkívül a találkozóra több mint három évvel azután került sor, hogy e magatartások a Bizottság vizsgálatait követően megszűntek. A felperes úgy érvel, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot, amikor így, e mindenképpen kisebb jelentőségű eseménnyel kívánta bizonyítani a korábbi jogsértéssel való folyamatosságot.

41 Ugyanígy a felperes előadja, hogy elnök-vezérigazgatója, B. 2004. március 16-án levelet küldött az FNAS-nak, hogy a 2004. január 20-i találkozón és az FNAS logisztikai bizottságának 2004. február 16-i telefonkonferenciáján elkövetett „nyelvi tévedésektől" elhatárolódjon. Ezen elhatárolódás bizonyítja, hogy egyáltalán nem szándékozott részt venni versenyellenes információcserében.

42 Az FNAS logisztikai bizottságát illetően a felperes azt kifogásolja, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot, valamint ténybeli tévedést és mérlegelési hibát követett el, amikor megállapította, hogy az FNAS logisztikai bizottságának a megtámadott határozat (522)–(526) preambulumbekezdésében említett ülései versenyellenes célt szolgáltak, amely lehetővé tette ezen üléseknek a Bizottság által 2001 márciusában lefolytatott helyszíni vizsgálatokat megelőző eseményekhez való kapcsolását. E tekintetben a felperes megjegyzi, hogy az ezen üléseken érintett témák igen messze álltak egy állítólagos, az EFMA találkozói körül szerveződött „páneurópai kartell" összefüggéseitől, amely a megtámadott határozat lényegét képezi. Másodlagosan a felperes megjegyzi, hogy a megtámadott határozat indokolása ellentmondást tartalmaz, mivel a Bizottság abban kizárja az FNAS-nak és tagjainak (a nagykereskedőknek) a felelősségét, akik közül egyesek a logisztikai bizottságban üléseztek, az ő felelősségét azonban megállapítja. A felperes kifejti, hogy az FNAS volt az ülések szervezője, és az készítette a beszámolókat. Az, hogy az FNAS-t mint az állítólagos kartellben résztvevők fórumát

nem marasztalták el, a felperes szerint jól bizonyítja azt, hogy egyáltalán nem létezik elegendő bizonyíték arra vonatkozóan, hogy az állítólagos jogsértés megvalósult.

43 A felperes, miután bemutatta az FNAS célját és szervezetét, először is kifejti, hogy a 2001. márciusi vizsgálatokat megelőző eseményekkel ellentétben az FNAS logisztikai bizottságának üléseit teljesen átlátható módon tartották, ami tehát nincs összhangban a Bizottságnak a megtámadott határozat (548) preambulumbekezdésében foglalt megjegyzésével, amely szerint a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló kartell tevékenységei általában titkosan folynak le, a találkozókat titkosan tartják, és az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra szorítkozik.

44 Ezt követően a felperes a Bizottság azon érvét vitatja, amely szerint az FNAS logisztikai bizottságának ülései földrajzilag Európára terjedtek ki. Ezen ülések egyetlen beszámolója sem utal arra, hogy ezen üléseknek más célja lehetett, mint a rézszerelvények franciaországi csomagolása kérdésének vizsgálata. A felperes szerint, noha a más országokban fennálló helyzettel párhuzamokat vontak, ezt kizárólag abból a célból tették, hogy példákkal szolgáljanak, nem pedig azért, hogy e más országokban megváltoztassák a szerelvények csomagolását.

45 A kérdéses találkozókat illetően a felperes kifejti, hogy az FNAS logisztikai bizottsága 2003. június 25-én tartott első ülésének beszámolójából kitűnik, hogy mind a nagykereskedők, mind pedig a gyártók hangot adtak a piac csökkenésével kapcsolatos aggodalmaiknak, és a nagykereskedők arra kérték a gyártókat, hogy módosítsák csomagolásukat annak érdekében, hogy jobban tudjanak versenyezni a többi forgalmazói hálózattal, úgymint a csomagküldéssel. Válaszul a gyártók aggodalmukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy ezen új típusú csomagolás bevezetése milyen hatással járna az előállítási költségekre. Az ezzel kapcsolatos tárgyalások semmi esetre sem voltak versenyellenes jellegűek.

46 Ugyanez vonatkozik a 2003. október 15-én tartott második találkozóra is.

47 Ami a 2003. november 3-i találkozót illeti, ott a francia nagykereskedők és gyártók lényegében azon termékek listájával kapcsolatban folytattak tárgyalásokat, amelyek csomagolását módosítani kell. Az Oystertec plc-nek a Bizottság által megismételt állításaival ellentétben a felperes szerint semmi esetre sem arról volt szó, hogy a gyártók bármilyen módon közösen rögzítsék a rézszerelvények árait az Európai Unió területén.

48 A 2004. január 20-i találkozót és a 2004. február 16-i telefonkonferenciát illetően a felperes hangsúlyozza, hogy határozottan reagált La. (a felperes képviselője az FNAS logisztikai bizottságában) két „csúsztatására", amelyek közül az elsőre a 2004. január 20-i találkozón került sor, amikor La. „(az eredetileg előirányzott 10%-os helyett) 13%-os többletköltséget" említett, a másodikat pedig a 2004. február 16-i telefonkonferencia beszámolója tartalmazza, mikor is La. arra hivatkozott, hogy a szállítók 2004 áprilisában 5%-kal emelték áraikat. A felperes először is 2004. március 3-án az FNAS elnökével való találkozón, majd az FNAS-nak címzett levélben elhatárolódott az ilyen típusú információcserétől. A felperes szerint az ítélkezési gyakorlat értelmében e levél nyilvános elhatárolódásnak minősül. Ezenkívül a Bizottság állításával ellentétben e levél szövege nem homályos, és azt gyorsan továbbították az FNAS összes tagjának.

49 Válaszában a felperes megkérdőjelez egyes, a Bizottság által a védekezésével összefüggésben készített időrendi táblázatban szereplő időpontokat, amelyek szerinte őt nem érintik, következésképpen azokat figyelmen kívül kell hagyni.

– Az 1992 és 1994 közötti időszakról

50 A felperes úgy érvel, hogy a legalább 1992. szeptember 10-től 1994. december 13-ig terjedő, azaz 27 hónapot kitevő időszakot illetően nincs ellene semmilyen versenyellenes cselekményre utaló bizonyíték. Ennélfogva ezen 27 hónapos megszakítás jogkövetkezménye az elévülés lett.

51 A megtámadott határozat (218) preambulumbekezdésében hivatkozott, az 1993. július 1-jén kezdődő időszakra érvényes árlistájára vonatkozó 1993. június 14-i faxot illetően a felperes úgy érvel, hogy semmilyen bizonyíték nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy az IMI e listát az ügyfeleinek való megküldése előtt megkapta. Ugyanis először is a listát már ezen időpont előtt kinyomtatták, másodszor pedig a végrehajtását megelőzően megküldték az ügyfeleknek is.

52 A felperes megjegyzi továbbá, hogy az említett időszakban az EFMA négy ülésére került sor, anélkül hogy a Bizottság azt állítaná, hogy a hivatalos találkozók alkalmával versenyellenes találkozókra vagy úgynevezett „Super EFMA" találkozókra került volna sor.

53 Továbbá a felperes úgy véli, hogy a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a kérdéses időszakban a piacon önálló versenytársként járt el, anélkül hogy bármilyen módon is valamilyen, a versenytársaival kialakított összehangolt magatartást követett volna. A Törvényszék T-56/02. sz., Bayerische Hypo- und Vereinsbank kontra Bizottság ügyben 2004. október 14-én hozott ítéletének (EBHT 2004., II-3495. o.) 71–77. pontjára hivatkozva a felperes úgy érvel, hogy az ezen ügyben tett megállapítás átvehető a jelen ügyben a kérdéses időszakot illetően. Ezen állítás alátámasztására a felperes előadja, hogy a Mueller Industries által a Viega GmbH & Co. KG-nak küldött, a Bizottság által a megtámadott határozat (217) preambulumbekezdésében hivatkozott 1992. május 12-i faxa, P.-nek (IMI Italia) az e határozat (221) preambulumbekezdésében említett feljegyzése, valamint az IMI görög forgalmazójának az említett határozat

(229) preambulumbekezdésében hivatkozott 1994. szeptember 6-i faxa az önálló versenymagatartását bizonyítja.

54 Mivel az 1992. szeptember 10. és 1994. december 13. közötti időszakot illetően vele szemben semmilyen versenyellenes magatartásra nem lehet hivatkozni, a felperes azt kifogásolja, hogy a Bizottság nem tartotta be a jogsértés megszakadására és az elévülésre alkalmazandó szabályokat. A felperes e tekintetben az ítélkezési gyakorlatra hivatkozik, amely szerint az állítólagos jogsértés folyamatosságának bizonyítása érdekében a Bizottságnak olyan „bizonyítékokat [kell bemutatnia], amelyek időben kellően közeli tényekre vonatkoznak". A két találkozó között eltelt 27 hónapos időtartam a Törvényszék T-43/92. sz., Dunlop Slazenger kontra Bizottság ügyben 1994. július 7-én hozott ítélete (EBHT 1994., II-441. o.) értelmében nem tekinthető „időben közelinek". Az állítólagos jogsértés megszakadása miatt a Bizottságnak meg kellett volna állapítania legalábbis azt, hogy több mint öt év telt el az első időszak vége, azaz 1992. szeptember 10., és a Bizottság 2001-ben végzett vizsgálatának kezdete között, amely vizsgálatra a Mueller Industries által 2001. január 9-én benyújtott első engedékenység iránti kérelmet követően került sor.

55 A Bizottság e jogalap elutasítását kéri.

A Törvényszék álláspontja

56 Előzetesen a Törvényszék az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértésével kapcsolatos bizonyításfelvételt illetően emlékeztet arra, hogy a Bizottságnak pontos és egybehangzó bizonyítékokat kell előterjesztenie azon szilárd meggyőződés alátámasztására, hogy az állítólagos jogsértést elkövették (lásd ebben az értelemben a Bíróság 29/83. és 30/83. sz., CRAM és Rheinzink kontra Bizottság egyesített ügyekben 1984. március 28-án hozott ítéletének [EBHT 1984., 1679. o.] 20. pontját). A bíróságban felmerülő bárminemű kételynek annak a vállalkozásnak a javát kell szolgálnia, amely a jogsértést megállapító határozat címzettje. A bíróság tehát nem állapíthatja meg,

hogy a Bizottság jogilag megkövetelt módon bizonyította a kérdéses jogsértés fennállását, amennyiben – különösen a bírságot kiszabó határozat megsemmisítése iránti kereset keretében – a bíróságnak még bármiféle kételye van e kérdéssel kapcsolatosan (a Törvényszék T-38/02. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-4407. o.] 215. pontja).

57 Szintén az állandó ítélkezési gyakorlat szerint nem kell a Bizottság által előterjesztett minden egyes bizonyítéknak eleget tennie e feltételeknek a jogsértés összes elemét tekintve. Elegendő, ha az intézmény által felhozott bizonyítékok a maguk teljességében értékelve megfelelnek e követelménynek (lásd a Törvényszék T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz., JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2501. o.] 180. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

58 Továbbá azok a tevékenységek, amelyekre a versenyellenes megállapodások irányulnak, általában titkosan folynak le, a találkozókat titkosan tartják, és az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra szorítkozik. Ebből következik, hogy még ha a Bizottság fel is fedez olyan iratokat – mint például a találkozókról készült beszámolók –, amelyek kifejezetten tanúsítják a piaci szereplők közötti jogellenes kapcsolatfelvételt, e dokumentumok általában csak töredékesek és szórványosak, így gyakran következtetésekkel kell bizonyos részleteket rekonstruálni. Ezért az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és ténykörülményekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyszabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak (a Bíróság C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 55–57. pontja, valamint a C-403/04. P. és C-405/04. P. sz., Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. január 25-én hozott ítéletének [EBHT 2007., I-729. o.] 51. pontja).

59 E tekintetben megjegyzendő, hogy az engedékenységi politika keretében tett nyilatkozatok jelentős szerepet játszanak. Ezen, a vállalkozások nevében tett nyilatkozatok

nem elhanyagolható bizonyító erővel rendelkeznek, mivel jelentős jogi és gazdasági kockázattal járnak (lásd ebben az értelemben a fenti 57. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 205. és 211. pontját, valamint a fenti 58. pontban hivatkozott Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 103. pontját). Azonban egyetlen kartellben való részvétellel vádolt vállalkozás nyilatkozata, amelynek pontosságát több más, hasonlóan vádolt vállalkozás vitatja, nem tekinthető az utóbbiak által elkövetett jogsértés megfelelő bizonyítékának, ha más bizonyíték azt nem támasztja alá (lásd a fenti 57. pontban hivatkozott JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 219. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

60 Ami a jogsértés időtartamát illeti, annak bizonyítása szintén a Bizottság feladata, mivel az időtartam az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti jogsértés fogalmának alkotóeleme (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-105/04. P. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-8725. o.] 94–96. pontját). Továbbá az ítélkezési gyakorlat megköveteli, hogy a jogsértés időtartamát közvetlenül megalapozó bizonyítékok hiányában a Bizottság legalábbis olyan, az időben kellően közeli tényekre vonatkozó bizonyítékokra hivatkozzék, hogy ésszerűen elfogadható legyen az, hogy e jogsértés két meghatározott időpont között megszakítás nélkül folytatódott (lásd a Törvényszék T-120/04. sz., Peróxidos Orgánicos kontra Bizottság ügyben 2006. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4441. o.] 51. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

– A 2001 márciusát követő időszakról

61 Ki kell emelni, hogy a felperes nem vitatja, hogy a Bizottság 2001 márciusában lefolytatott vizsgálatait megelőzően részt vett a kartellben.

62 Ki kell továbbá emelni, hogy a felperes nem vitatja magukat a Bizottság által a terhére rótt eseményeket, azaz az FNAS találkozóin való részvételt, a felperes és az FRA.BO közötti kapcsolatokat, valamint az esseni vásáron felvett kapcsolatokat. Vitatja azonban ezen események versenyellenes jellegét, és azt, hogy azok a 2001 márciusát megelőző időszakot illetően megállapított egységes, összetett és folyamatos jogsértés keretébe illeszkednek.

63 Végül megjegyzendő, hogy a felperes kétségbe vonja az FRA.BO nyilatkozatainak megbízhatóságát.

64 Következésképpen meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság 2001 márciusában lefolytatott vizsgálatait követően megállapított magatartásokat versenyellenes kapcsolatoknak kell-e minősíteni, és hogy e magatartások lehetővé teszik-e annak megállapítását, hogy ugyanazon jogsértés folytatódott.

65 Először is, ami a kétoldalú kapcsolatokat illeti, az FRA.BO-nak az engedékenység iránti kérelem keretében tett nyilatkozatából és néhány, a közigazgatási eljárásban általa benyújtott okirati bizonyítékból kitűnik, hogy a versenytársak a Bizottság vizsgálatait követően is cseréltek érzékeny információkat.

66 A felperessel szemben hivatkozott bizonyítékokat az FRA.BO telefonszámlái és néhány, P. (FRA.BO) határidőnaplójában foglalt kézzel írott bejegyzés alkotja.

67 A felperes érvei, miszerint olyan jogszerű kapcsolatokról van szó, amelyek különösen a keresztszállításokra, egy ipari együttműködési projektre, illetve az FRA.BO által a CEN-nel kialakítani kívánt, egy szerelvénytípus jóváhagyásának kérdését érintő közös stratégiára vonatkoztak, nem kérdőjelezik meg azon tényt, hogy érzékeny információk cseréjére, az árak összehangolására és áremelésekre került sor. Továbbá az említett

érveket semmilyen bizonyíték, mint például a kérdéses időszakra vonatkozó számlák vagy megrendelőszelvények nem támasztják alá. Attól eltekintve ugyanis, hogy a felperes először a válasz szakaszában, tehát késedelmesen nyújtott be néhány, keresztszállításokra vonatkozó számlát, ki kell emelni, hogy e dokumentumok csak a 2004-et követő időszakot fedik le.

68 Ezenkívül meg kell jegyezni, hogy a Bizottság nem csupán az FRA.BO nyilatkozataira támaszkodott. P. (FRA.BO) kézzel írott feljegyzéseiből ugyanis kitűnik, hogy a 2003. június 5-i találkozón a felperes és az FRA.BO az IBP által Franciaországban alkalmazott árakat vitatta meg, ami nem függ össze az új szerelvénytípus jóváhagyásának kérdésével. Ugyanígy a P. határidőnaplójában foglalt, a 2004. február 5-i telefonbeszélgetésre vonatkozó kézzel írott bejegyzésekből kitűnik, hogy megvitatták a franciaországi és görögországi áremelésekre vonatkozó kilátásokat. Továbbá a felperes állításával ellentétben azon tény, hogy a tényleges emelések eltérhettek a P. határidőnaplójában említettektől, egyáltalán nem kérdőjelezi meg azon tényt, hogy e két vállalkozás az áraikra vonatkozóan információkat cserélt.

69 Másodszor, ami a H. (IBP) és a felperes képviselője közötti, az esseni vásáron 2004. március 18-án való találkozót illeti, H. nyilatkozatából kitűnik, hogy válaszolt egy az árakkal kapcsolatos kérdésre, és hogy az IBP azt tervezte, hogy 2004 márciusának végén megemeli az árakat. Mivel a felperes nem bizonyította, hogy ezen információ már nyilvános volt, és hogy az IBP az ezen emelésre vonatkozó hivatalos levelét csak 2004. március 30-án küldte el, meg kell állapítani, hogy olyan kapcsolatról volt szó, amely – akár elszigetelt volt, akár nem – a német piacon folytatott árpolitikával függött össze.

70 Továbbá azon érv, miszerint ezen információcsere nem volt versenyellenes jellegű, mivel nem volt kölcsönös, illetve mivel a felperes már saját maga döntött az áremelésről, nem releváns. Az ítélkezési gyakorlat nem követeli meg az információcsere kölcsönösségét ahhoz, hogy az sértse az önálló piaci magatartás elvét. E tekintetben az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az érzékeny információk hozzáférhetővé tétele megszünteti a versenytárs jövőbeli magatartásával kapcsolatos bizonytalanságot, és így közvetlenül vagy közvetetten befolyásolja az információk címzettjének stratégiáját (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-238/05. sz., Asnef-Equifax és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-11125. o.] 51. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

71 Harmadszor, ami a felperesnek az FNAS találkozóin való részvételét illeti, e találkozók jegyzőkönyveiből többek között kitűnik, hogy az FNAS logisztikai bizottságának ülésein az árakra vonatkozó kérdéseket, úgymint az értékesítési haszonkulcsokat és a szerelvények árának emeléseit vitatták meg.

72 E tekintetben ki kell emelni, hogy a 2003. június 25-i jegyzőkönyv a versenytársak azon döntésére hivatkozik, amely szerint „az elérendő cél az, hogy *a minima* biztosítsák az árak stabilizálódását". A 2003. október 15-i jegyzőkönyvből kitűnik, hogy az Aquatis France SAS, az IBP és a felperes a többi gyártónak információkkal szolgált értékesítéseik egyes termékkategóriák szerinti megoszlásáról, valamint haszonkulcsaikról. A 2003. november 3-i találkozón a jövőbeli áremelésekre vonatkozóan cseréltek információkat. Ugyanígy a 2004. január 20-i jegyzőkönyvből kitűnik, hogy néhány eszmecsere után La. azt javasolta, hogy „a piac reakciójának felmérése érdekében és azért, hogy párhuzamosan csökkentsék a csomagolások költségét, a gyártók tájékoztassák ügyfeleiket arról, hogy az anyagköltségek növekedése miatt 6%-os emelésre kerülhet sor". E jegyzőkönyv szerint „[e]zen anyagköltség-növekedésnek az egész termékskálára ki kell[ett] terjednie", tehát „[a]z új csomagolások egységárát 5,3 vagy 5,4%-kal [kellett] növelni". Végül e találkozót követően 2004. február 16-án

telefonkonferenciára került sor, amely során minden egyes gyártó kifejtette véleményét a tervezett áremelésről.

73 Noha a szállítókkal a csomagolás módosítása iránti kérésükkel kapcsolatban folytatott tárgyalások a versenyjogot illetően nem jártak következménnyel, és az ilyen kérés további termelési költségeket vont maga után, az arra irányuló összehangolt magatartás, hogy mekkora százalékot hárítsanak át a szállítókra vagy a költségeknek a szállítókat terhelő részére, önmagában nem hatástalan a piacra nézve. Itt olyan kérdésről van szó, amelyről a vállalkozásnak önállóan kell döntenie. Ugyanez vonatkozik az értékesítési haszonkulcsokra és a szerelvények árának emeléseire is.

74 Az FNAS találkozói keretében folytatott tárgyalások földrajzi kiterjedését illetően ki kell emelni, hogy a Bizottság által a megtámadott határozat (575) és (584) preambulumbekezdésében megállapítottakkal ellentétben az említett tárgyalások kizárólag a francia piacra vonatkoztak. Az említett találkozók beszámolóiból ugyanis egyáltalán nem tűnik ki, hogy az előbbiek „Spanyolországra, Olaszországra, az Egyesült Királyságra, Németországra és általában az európai piacra" is vonatkoztak. Ennélfogva meg kell állapítani, hogy az FNAS találkozói keretében megvalósult összejátszás nem volt páneurópai kiterjedésű. Azon tény, hogy az FNAS találkozóira európai méretű vállalkozások képviselői között került sor, – ahogyan azt a Bizottság megjegyezte – e megállapítást nem kérdőjelezi meg.

75 Ami a felperes elnök-vezérigazgatója által az FNAS elnökének küldött 2004. március 16-i levelet illeti, amely a felperes szerint a 2004. január 20-i találkozón és az FNAS logisztikai bizottságának ezt követő, február 16-i telefonkonferenciáján elkövetett jogsértésektől való nyilvános elhatárolódásnak minősült, amely eseményeken többek között La. is részt vett, emlékeztetni kell arra, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a nyilvános elhatárolódás fogalma mint a felelősség alóli mentesítő tényező megszorítóan értelmezendő (lásd a Törvényszék T-303/02. sz., Westfalen Gassen Nederland

kontra Bizottság ügyben 2006. december 5-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-4567. o.] 103. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

76 Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a versenyellenes magatartástól való nyilvános elhatárolódást határozottan és világosan kell közölni, hogy a kartell többi résztvevője pontosan megértse az érintett vállalkozás szándékát (a Bíróság C-510/06. P. sz., Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben 2009. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2009., I-1843. o.] 120. pontja).

77 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a felperes elnök-vezérigazgatója által az FNAS elnökének küldött levélben használt megfogalmazás túl általános ahhoz, hogy azt nyilvános elhatárolódásnak lehessen tekinteni. A levél ugyanis csak arra utal, hogy aggódtak a résztvevők között az árakra vonatkozóan esetlegesen sorra kerülő viták miatt, és a felperesnek a versenyjog területén folytatott belső politikájára hivatkozik, és arra, hogy ennek keretében azzal a kéréssel fordultak az FNAS elnökéhez, hogy az ilyen versenyellenes magatartás elkerülése érdekében hozzon intézkedéseket, anélkül hogy utalt volna arra, hogy e magatartás ténylegesen megvalósult, és hogy e levél azzal függött össze, hogy képviselője az árakra vonatkozóan összehangolt magatartásokat kezdeményezett.

78 Továbbá meg kell állapítani, hogy először is az említett levelet csupán az FNAS elnökének címezték, és a felperes e levél semmilyen „hiteles másolatát” nem küldte meg a többi résztvevőnek.

79 Másodszor az említett levél az FNAS-nek címzett, erre irányuló kérést sem tartalmaz. Ennélfogva azon tény, hogy a levelet az FNAS kezdeményezésére 2004. április 7-én megküldték az FNAS logisztikai bizottsága tagjainak az FNAS elnökének e levélre adott 2004. március 31-i válaszával együtt, amely emlékeztetett az FNAS logisztikai

bizottsága keretében létrehozott munkacsoport céljára, nem releváns annak eldöntésekor, hogy a felperes a kartelltől elhatárolódott-e.

80 Végül, még ha feltételezzük is, hogy a felperes elnök-vezérigazgatója által az FNAS elnökének küldött levél nyilvános elhatárolódásnak tekinthető, meg kell jegyezni, hogy – ahogyan azzal a Bizottság helyesen érvelt – e levél csak azon időszak vége felé érkezett meg, amely során a jogsértést megállapították, tehát nem teszi lehetővé a Bizottság arra vonatkozó megállapításainak megkérdőjelezését, hogy a felperes az utolsó találkozó időpontját, azaz 2004. február 16-át megelőzően részt vett a kartellben.

81 E szakaszban meg kell tehát állapítani, hogy a Bizottság 2001 márciusában lefolytatott vizsgálatait követően tanúsított kifogásolt magatartások versenyellenes jellegűek voltak. Ezenkívül azokat jogilag megkövetelt módon bizonyították.

82 Ami azon kérdést illeti, hogy a 2001 márciusa előtti időszakot illetően megállapított jogsértés folytatásáról volt-e szó, ki kell emelni, hogy e jogsértés abban állt, hogy a versenytárs gyártók között több éven keresztül rendszeresen két- és többoldalú kapcsolatokat kezdeményeztek arra irányuló jogellenes magatartások kialakítása céljából, hogy a szerelvények piacának működését különösen az árak szintjét illetően mesterségesen szervezzék meg.

83 Az említett kapcsolatfelvételekre szakmai szövetségek keretében szervezett találkozókon, közelebbről az EFMA keretében (az ún. „Super EFMA” találkozók alkalmával), kereskedelmi vásárokon, *ad hoc* találkozókon és kétoldalú eszmecseréken került sor. Az áremelések megvitatását általában európai szinten kezdeményezték, az eredményt pedig nemzeti szinten hajtották végre, mivel a gyártók országonként saját

ár-összehangolási mechanizmussal és az európai szinten kötött megállapodásokat kiegészítő helyi megállapodásokkal rendelkeztek.

84 A 2001 márciusát követő időszakot illetően kifogásolt magatartások is a szakmai szövetségek keretében (az FNAS találkozóin) felvett kapcsolatokban, a verseny jellemzőire vonatkozóan felvett kétoldalú kapcsolatokban és a kereskedelmi vásárokon (az esseni vásáron) felvett kapcsolatokban álltak.

85 Mivel a versenyellenes magatartások célja, azaz az árakra vonatkozó összehangolt magatartás nem változott, azon tény, hogy e magatartások egyes jellemzői, illetve intenzitása változott, a kérdéses kartell folytatását illetően nem releváns. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy elképzelhető, hogy a Bizottság vizsgálatait követően a kartell kevésbé szervezett formát öltött, és tevékenységének intenzitása változékonyabb lett. Azon tény alapján azonban, hogy a kartell tevékenységének intenzitása időszakonként változhat, nem állapítható meg a kartell megszűnése.

86 E tekintetben meg kell állapítani, hogy noha a kartell résztvevőinek száma a 2001. márciusi vizsgálatokat követően kilencről négyre csökkent, e vizsgálatokat megelőzően a kartell fő résztvevői (azaz a felperes, az IBP, valamint az IMI korábbi leányvállalatai) – ahogyan a megtámadott határozatból kitűnik – továbbra is közreműködtek a kartellben. Ugyanígy azon személyek közül néhányan, akik már 2001 márciusát megelőzően is részt vettek a kartellben, az ezen időpontot követően kifogásolt magatartásokban is részt vettek.

87 Ami az egységes és folyamatos jogsértés földrajzi kiterjedését illeti, noha az FNAS találkozói kizárólag a francia piacra vonatkoztak (lásd a fenti 74. pontot), kitűnik, hogy a versenytársak között 2001 márciusát követően felvett versenyellenes kapcsolatok a többi nemzeti piacot, úgymint a német, a görög, a spanyol és az olasz piacot is

érintették, ahogyan ez a felperes és az FRA.BO közötti telefonos kapcsolatfelvételekből vagy a felperes és az IBP között az esseni vásáron felvett kapcsolatból is kitűnik.

88 Mivel a résztvevők mindegyikének magatartása, ideértve a felperesét is, ugyanazon versenyellenes célkitűzés folytatását célozta, azaz azt, hogy a szerelvények piacán az árak és az áremelések összehangolása, valamint érzékeny információk cseréje révén ellenőrizzék és korlátozzák a versenyt, a Bizottság helyesen állapíthatta meg, hogy a korábbi jogsértés folytatásáról van szó.

89 Végül a felperes által e jogalap keretében felhozott többi érv, vagyis az arra alapított érvek, hogy az FNAS volt a találkozók szervezője, és ő készítette azok beszámolóit, továbbá hogy maga az FNAS nem a megtámadott határozat címzettje, illetve hogy a találkozókat teljesen átlátható módon tartották, nem kérdőjelezi meg e megállapítást.

90 Először is azon érv, miszerint az FNAS készítette a találkozók beszámolóit, nem releváns, mivel nem vitatott, hogy a felperes e találkozókon képviselve volt. Ennélfogva, mivel ez említett beszámolókat megküldték a számára, a felperesnek lehetősége volt arra, hogy írásban vagy a következő találkozón azokat kijavítsa, vagy jelezze, hogy mely pontokban nem ért egyet.

91 Másodszor azon érv, miszerint maga az FNAS nem címzettje a megtámadott határozatnak, szintén nem releváns. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a megtámadott határozat (606) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság megállapította, hogy „noha rendelkezésre állnak arra vonatkozó bizonyítékok, hogy a gyártók megállapodást kötöttek, amelyet az Advanced Fluid Connections szerint végre is hajtottak, semmilyen bizonyíték nincs arra vonatkozóan, hogy az FNAS aktívan

elfogadta volna a gyártók által neki szánt feladatot, vagy hogy megkönnyítette volna a megállapodás végrehajtását". Ennélfogva a Bizottság a megtámadott határozat (607) preambulumbekezdésében helyesen állapította meg, hogy az FNAS nem vett részt a kérdéses megállapodásban, tehát nem szerepelhet a megtámadott határozat címzettjei között.

92 A fentiek összességéből következik, hogy az arra alapított jogalapot, hogy a felperes 2001 márciusát követően nem vett részt a kartellben, el kell utasítani.

– Az 1992 és 1994 közötti időszakról

93 Előzetesen ki kell emelni, hogy a felperes nem vitatja a megállapított tényállást a tekintetben, hogy az 1991. december 31. és 1992. szeptember 10. közötti időszakban, valamint az 1997 decembere és 2001 márciusa között időszakban részt vett a kartellben. Továbbá emlékeztetni kell arra, hogy a felperes a tárgyaláson jelezte, hogy nem vitatja, hogy az 1995-től 1997-ig terjedő időszakban is részt vett a kartellben. Ennélfogva a megtámadott határozatot csak annyiban kell megvizsgálni, amennyiben a Bizottság abban megállapította, hogy a felperes az 1992. szeptember 10. és 1994. december 13. közötti időszakban részt vett a jogsértésben.

94 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az 1/2003 rendelet 25. cikkének (1) bekezdése értelmében a Bizottságnak a versenyjogi rendelkezések megsértésével kapcsolatos szankciókiszabási jogkörére főszabály szerint ötéves elévülési idő vonatkozik. Az 1/2003 rendelet 25. cikkének (2) bekezdése szerint „[f]olyamatos vagy ismétlődő jogsértések esetén […] az elévülési idő a jogsértés megszűnésének napján kezdődik". Az 1/2003 rendelet 25. cikkének (3) és (5) bekezdése értelmében az elévülési időt

megszakítja a Bizottság által a jogsértés tekintetében vizsgálat vagy eljárás céljából tett bármilyen intézkedés, és az elévülési idő minden megszakadás után újrakezdődik.

95 A jelen ügyben a Bizottság 2001. március 22-én kezdte meg vizsgálatait. Ebből következik, hogy semmilyen bírságot nem lehet kiszabni olyan jogsértő magatartás miatt, amely 1996. március 22. előtt megszűnt. Következésképpen meg kell vizsgálni, hogy a megtámadott határozatban hivatkozott különböző tények bizonyítják-e, hogy a felperes kartellben való részvétele az 1992. szeptember 10-től 1994. december 13-ig terjedő időszakban folytatódott, vagy megszűnt.

96 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a megtámadott határozat (214), (217), (218), (221), (224), (225), (229) és (232) preambulumbekezdésében említett tények alátámasztására hivatkozott összes bizonyíték elegendő volt annak megállapításához, hogy a felperes kartellben való részvétele a kérdéses időszakban nem szűnt meg.

97 Meg kell jegyezni különösen, hogy a megtámadott határozat (214) preambulumbekezdésében a Bizottság 1992 közepén, illetve végén készült, kézzel írott, a felperes nevét említő feljegyzésekre hivatkozott, amelyek olyan árlistára utalnak, amelynek hatálybalépését (Franciaország kivételével valamennyi ország vonatkozásában) 1993 januárjában, illetve (Franciaország vonatkozásában) 1993 áprilisában állapították meg. Ugyanígy a (217) preambulumbekezdés megemlíti az 1993. május 12-én a Mueller Industries által a Viegának küldött faxot, amely azt kifogásolja, hogy a felperes rendszeresen nem tartja be azon megállapodás rendelkezéseit, amelynek ő is a részes fele. Ebből tehát arra lehet következtetni, hogy a felperes nem lépett ki a megállapodásból. Ugyanez vonatkozik az egyik importőr és forgalmazó által W.-nek (IMI) 1994. szeptember 6-án küldött faxra is (a megtámadott határozat (229) preambulumbekezdése), amely szerint a felperes nem tartotta be a „megállapodásokat" úgy, ahogyan kellett volna.

98 Ez utóbbi pontot illetően elegendő kiemelni, hogy a kartell tiszteletben nem tartásának ténye semmit nem változtat magán a kartell létezésén. A jelen ügyben tehát nem állapítható meg, hogy a felperes jogsértésben való részvétele a vizsgált időszakban megszűnt volna pusztán azért, mert a felperes a kartellt úgy használta fel saját hasznára, hogy nem tartotta be teljesen a megállapított árakat.

99 A kartell tagjai ugyanis továbbra is versenytársak maradnak, és bármelyikük bármikor kísértést érezhet arra, hogy a többieknek a kartell szerinti árak területén tanúsított fegyelmét arra használja ki, hogy viszonylag magas általános árszintet fenntartva piaci részesedésének növelése érdekében saját árait csökkentse. Mindenesetre azon tény, hogy a felperes nem alkalmazta teljes mértékben a megállapított árakat, nem jelenti azt, hogy eközben olyan árakat alkalmazott, amelyeket a kartell hiányában számlázhatott volna (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-71/03., T-74/03., T-87/03. és T-91/03. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 15-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 74. és 75. pontját).

100 Végül P.-nek a megtámadott határozat (221) preambulumbekezdésében hivatkozott 1994. március 15-i feljegyzéséből kitűnik továbbá, hogy a felperes jelen volt az olasz piaccal kapcsolatban 1994. március 11-én és 13-án tartott tárgyalásokon.

101 Még ha a felperes nem is vett részt a kartell keretében 1992. szeptember 10. és 1994. december 13. között tartott találkozók közül néhányon, vagy akár egyiken sem, ez nem jelenti azt, hogy a felperes időközben kivonult a kartellből, figyelemmel a kérdéses kartell jellemzőire, amelyet többoldalú kapcsolatok, legalább évente egyszer vagy kétszer felvett kétoldalú kapcsolatok, *ad hoc* kapcsolatok és azon tény jellemzett, hogy nem volt rendkívüli, hogy a kartell valamely tagja nem vett részt rendszeresen valamennyi találkozón.

102 Továbbá meg kell állapítani azt is, hogy a felperes nem határolódott el nyilvánosan a kartelltől. Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint kifejezett elhatárolódás hiányában a Bizottság megállapíthatja, hogy a jogsértés nem ért véget (lásd ebben az értelemben a fenti 76. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 119. és azt követő pontjait, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

103 Ebből következik, hogy azon érvet, miszerint a felperes jogsértésben való részvétele az 1992. szeptember 10-től 1994. december 13-ig terjedő időszakban megszakadt, el kell utasítani.

104 A fentiek összességéből következik, hogy e jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

A bírság összegének kiszámításáról

A felek érvei

105 Másodlagosan a felperes azt kifogásolja, hogy a Bizottság megsértette a bírságok összegének kiszámítására vonatkozó szabályokat. A Bizottság nem tartotta be sem az 1998. évi iránymutatást, sem pedig az 1996. évi engedékenységi közleményt. Először is a rá kiszabott bírság kiindulási összege a többi vállalkozásra kiszabott bírságok összegéhez képest aránytalan. Másodszor a felperes nem játszott vezető szerepet. Harmadszor a Bizottságnak az összehangolás földrajzi kiterjedése és intenzitása alapján ki kellett volna igazítania a bírság összegét. Végül a Bizottság helytelenül tagadta

meg azt, hogy a kifogások lényeges részének nem vitatása címén csökkentse a bírság összegét.

106 A Bizottság a jogalap elutasítását kéri.

A Törvényszék álláspontja

107 A bírság kiindulási összegének aránytalan jellegére alapított, első kifogást illetően emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a kartell tagjait különösen az egyes vállalkozások piaci részesedése alapján kategóriákba sorolhatja. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a Bizottság az ellenkérelmében kifejtette, hogy a Legris Industries csoport forgalma és piaci részesedése a szerelvényeket illetően 2000-ben megközelítőleg az FRA.BO és a Muller Industries forgalmának és piaci részesedésének háromszorosát, a Flowflex Holding Ltd forgalmának és piaci részesedésének két és félszeresét, a Sanha Kaimer GmbH & Co. KG forgalmának és piaci részesedésének pedig több mint kétszeresét tette ki. Ezzel összefüggésben a Bizottság helyesen állapította meg a felperesre kiszabott bírság kiindulási összegét (14,25 millió euró) kétszer-háromszor magasabb összegben, mint a fent hivatkozott vállalkozásokra kiszabott bírság kiindulási összegét (5,5 millió euró). Noha igaz, hogy a megtámadott határozathoz mellékelt táblázat, amely a bizalmas kezeléssel összefüggő okokból a vállalkozások méretére és jelentőségére vonatkozóan csak tájékoztató jellegű, széles sávokat ad meg, e táblázat bizalmas változatából és az annak alapjául szolgáló adatokból kitűnik, hogy a Bizottság a kartell tagjait koherens és objektíve igazolt módon sorolta kategóriákba.

108 A felperes azon érvét, miszerint a rá kiszabott bírság kiindulási összege mindenképpen aránytalan, mivel ezen összeg az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése alapján rá kiszabható bírság maximális összegének 77%-át teszi ki, el kell utasítani.

109 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a felperes és anyavállalata a tényállás időpontjában egyetlen vállalkozást alkotott, amely a megtámadott határozatban a terhükre rótt jogsértést elkövette. Ennélfogva a Bizottság a bírság kiindulási összegének kiszámításakor jogosan támaszkodhatott e vállalkozás adataira.

110 Másodszor főleg az a lényeges, hogy a bírság kiindulási összege különösen a jogsértés súlyára figyelemmel arányos legyen a maga összességében értékelt jogsértéssel. E tekintetben ki kell emelni, hogy a bírság kiindulási összegének megállapítása során a vállalkozás által elért forgalom a jogsértés súlyának értékelésekor nem meghatározó kritérium. Továbbá a kérdéses jogsértés jellegénél fogva az EK 81. cikkben említett legsúlyosabb jogsértések közé tartozik, ami az 1998. évi iránymutatás szerint több mint 20 millió euró kiindulási összegű bírságot eredményezhet.

111 Harmadszor meg kell jegyezni, hogy a forgalomnak az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésében foglalt 10%-os felső határát a bírság összege kiszámításának egyik utolsó szakaszában, azaz a bírságnak a jogsértés súlya és időtartama alapján való kiszámítását és az esetleges enyhítő vagy súlyosító körülmények figyelembevételét követően kell alkalmazni. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy amennyiben a határozat elfogadásának időpontjában több címzett alkotta a „vállalkozást", a felső határ kiszámítható e vállalkozás világméretű forgalma alapján. Ha viszont – ahogyan a jelen ügyben is – e gazdasági egység szétvált, és a határozat elfogadásának időpontjában két külön jogalanyt alkot, a határozat minden egyes címzettje jogosult arra, hogy az

említett felső határt egyedileg alkalmazzák rá. Márpedig e jog nem függ az arányossági kritériumnak a bírság kiindulási összegének megállapítása keretében való alkalmazásától. Végül emlékeztetni kell arra, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint kizárólag a bírság végső összege nem haladhatja meg a teljes forgalom 10%-ára vonatkozó felső határt. Nem tilos azonban, hogy a bírság kiszámításakor a közbenső összeg ugyanezen felső határt meghaladja (a Bíróság C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-5425. o.] 277. és 278. pontja).

112 Ami az arra alapított második kifogást illeti, hogy a felperes nem volt a kartell vezetője, hanem állítólag passzív vagy vezetőt követő szerepet játszott, amely igazolja a bírság összegének csökkentését, elegendő megállapítani, hogy az 1991-től 2001-ig terjedő időszakban tartott 160, összejátszást eredményező találkozón a felperes kettőből egy alkalommal jelen volt, ahogyan ezt maga is elismerte. Az ítélkezési gyakorlatból valóban kitűnik, hogy a vállalkozás passzív szerepét jellemző elemek között figyelembe lehet venni, hogy versenytársaihoz képest érezhetően ritkábban vett részt a találkozókon. A felperes azonban nem állíthatja érvényesen, hogy a találkozókon való részvételének gyakoriságát – évente nyolcszor – „érezhetően ritkábbnak" kell minősíteni, mint a többi résztvevő részvételét, és hogy ennélfogva a részvétele kizárólag passzív vagy vezetőt követő szerepnek felel meg.

113 Ami az arra alapított harmadik kifogást illeti, hogy a Bizottságnak az összehangolás földrajzi kiterjedése és intenzitása alapján ki kellett volna igazítania a bírság összegét, elegendő megjegyezni, hogy azon tény, hogy a kartell intenzitása a Bizottság vizsgálatait követően kisebb volt, egyáltalán nem befolyásolja e kartell különösen súlyos és hosszú ideig tartó kartellnek való minősítését, amely az 1998. évi iránymutatásban kifejtettek szerint a jogsértés minden egyes éve tekintetében igazolja a 10%-os növelést. Továbbá, noha kezdetben e kartell területi kiterjedése korlátozott volt, a kartell ezt követően páneurópai méretet öltött, így semmi nem indokolja az időtartam

alapján alkalmazott növelési mértékek között a kartell földrajzi kiterjedése szerinti különbségtételt.

114 Végül a negyedik kifogást is el kell utasítani. Az ítélkezési gyakorlatból ugyanis kitűnik, hogy a bírság összegének a közigazgatási eljárás során való együttműködés alapján történő csökkentése csak akkor igazolt, ha az érintett vállalkozás magatartása lehetővé tette a Bizottság számára a jogsértés fennállásának könnyebb megállapítását, és adott esetben annak megszüntetését (a Bíróság C-297/98. P. sz., SCA Holding kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-10101. o.] 36. pontja). Szintén az ítélkezési gyakorlat szerint a bírság összegének az 1996. évi engedékenységi közlemény alapján való csökkentése csak akkor lehet igazolt, ha e tekintetben megállapítható, hogy az átadott információk és általánosabban az érintett vállalkozás magatartása a vállalkozás valódi együttműködését bizonyítja (a fenti 111. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 388–403. pontja, különösen pedig a 395. pontja). Márpedig az ügy irataiból kitűnik, hogy a felperes a tényállást valójában csak az 1997 decemberétől 2001 márciusáig terjedő időszakra, azaz a jogsértésben való részvételének több mint tizenhárom évig tartó teljes időtartamából három évre vonatkozóan nem vitatta. Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy elutasításra kerültek az azt vitató érvek, hogy a felperes a jogsértésben a vizsgálatokat követően, valamint az 1992-től 1994-ig tartó időszakban is részt vett. Ebből következik, hogy a Bizottság nem követett el nyilvánvaló mérlegelési hibát, amikor megtagadta, hogy az 1996. évi engedékenységi közlemény D. címében foglalt rendelkezések alapján figyelembe vegye, hogy a felperes a tényállást részben nem vitatta.

115 Ebből következik, hogy a jelen jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

116 A fenti megfontolások összességéből következik, hogy a keresetet teljes egészében el kell utasítani.

A költségekről

117 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján a Törvényszék a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a felperes pervesztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (nyolcadik tanács)

a következőképpen határozott:

1) A Törvényszék a keresetet elutasítja.

2) A Törvényszék a Comap SA-t kötelezi a költségek viselésére.

Martins Ribeiro Wahl Dittrich

Kihirdetve Luxembourgban, a 2011. március 24-i nyilvános ülésen.

Aláírások